

Forskergruppa for same- og urfolksrett

Det juridiske fakultet

UiT Norges arktiske universitet

NO-9037 Tromsø

Tromsø, 19.04.2022.

Til Justis- og beredskapsdepartementet

Høringssvar til forslag om endring i domstolstrukturen

Det vises til forslag om endring i domstolstrukturen utsendt av Justis- og beredskapsdepartementet med høringsfrist 26. april 2020. Forskergruppa for same- og urfolksrett ved UiT Norges arktiske universitet avgir med dette høring til forslaget. Uttalelsen er begrenset til det som gjelder ivaretagelse av kunnskap om same- og urfolksrett ved domstolene.

De siste årene, og særdeleshet 2021, har vist et betydelig behov for kunnskap om same- og urfolksrett i domstolene. Både i HR-2021-1429-A (Saarivuoma) og HR-2021-1975-S (Fosen) kom Høyesterett, i prinsipielt svært viktige saker, til annet resultat enn underinstansene. Ser vi på Fosen-saken, har verken forvaltningen eller underinstans-domstolene vært i stand til å forholde seg til de folkerettslige forpliktelsene Norge har påtatt seg for å ivareta samisk kultur, herunder samisk reindrift, gjennom FNs konvensjon for sivile og politiske rettigheter artikkel 27. Manglende kunnskap i same- og urfolksrett har i denne saken bidratt til betydelige kostnader for den norske stat; og ikke minst anseelsestap for et land som søker å forholde seg lojalt til internasjonale menneskerettigheter. Forskergruppa er derfor enig med departementet i at saker med samiske interesser må behandles av dommere og domstoler med særlig kunnskap om same- og urfolksrett, samt kjennskap til de samiske språk, samisk kultur og de samiske samfunn.

Departementet uttrykker vilje til å ivareta den særskilte kompetansen knyttet til samisk kultur og språk som tidligere Indre Finnmark tingrett har hatt, og at dette kan skje ved å videreutvikle og styrke Indre og Østre Finnmark tingrett som en kompetansedomstol innen same- og urfolksrett. Dette støtter forskergruppa.

Departementet viser til at det ved behandlingen av domstolsreformen, uten konsultasjoner med Sametinget, ble vedtatt at Porsanger kommune ikke skulle høre inn under den samiske kompetansedomstolen i Indre Finnmark. Forskergruppa er enig i at den samerettslige kompetansen for Porsanger bør ivaretas ved å justere rettskretsen for Indre og Østre Finnmark tingrett slik at Porsanger inkluderes i denne rettskretsen. For å unngå at kommunene Sør-Varanger og Vadsø m.fl. ikke lenger omfattes av en rettskrets med samerettslig kompetanse, bør ikke Indre og Østre Finnmark tingrett deles.

Forskergruppa minner om at også Alta og Loppa kommune har et betydelig innslag av samisk befolkning, og at Hammerfest og Hasvik kommune er gamle sjøsamiske områder. Dette innebærer at kompetansen i samerett og samisk språk må styrkes i vesentlig grad også ved Vestre Finnmark tingrett slik at det ikke kan være tvil om at Norges folkerettslige forpliktelser overfor samene overholdes også i disse kommunene. Det samme kan anføres for andre kommuner som omfattes av det samiske språkforvaltningsområdet, jf. forskrift 17. juni 2005 nr. 657 om forvaltningsområdet for samisk språk § 1.

Departementet viser til at i NOU 2016: 18 Hjertespråket, hvor språkutvalget uttalte at domstoloven § 38 bør endres slik at den domstol som en sak er brakt inn for, etter søknad fra en part eller av eget tiltak, kan beslutte at saken skal overføres til en annen domstol av samme orden, når særlige grunner, herunder hensynet til samisk språkbruk, gjør det påkrevd eller hensiktsmessig. Forskergruppa støtter dette forslaget.

Av høringsnotatet fremgår det at rekruttering til jordskifterettene har vært krevende i mange år, og at dette særlig gjelder for jordskiftedomstolene i Hålogaland. Forskergruppa finner dette bekymringsfullt, bl.a. Jordskifterettene har som målsetting å avklare rettsforhold og ordne bruk av land- og beiteområder, og har slik sett stor betydning for et urfolk som samene. Videre er jordskifterettene tiltenkt økte oppgaver innen samisk reindrift,

jf. rapporten Jordskifterettens kompetanse knyttet til interne forhold i reindriften (2016) og mandatet til Sametingets reindriftslovutvalg (2021).

Forskergruppa er enig med departementet i at jordskifterettene må styrkes og støtter departementets forslag om at det må etableres et utdanningstilbud for jordskiftedommere i Nord-Norge. Forskergruppa understreker i den forbindelse at same- og reindriftsrett må bli en del av utdanningen.

Avslutningsvis understreker forskergruppa at på noe lengere sikt er økt utdanning og forskning innen same- og urfolksrett det viktigste enkelttiltaket for å ivareta samerettslige kompetanse innen domstolene. Det er neppe tilstrekkelig at kun ett av landets juridiske læresteder har samerett som obligatorisk fag (begrenset til 5 studiepoeng på 4. avd.). Sett i relasjon til Grunnloven § 108, Norges folkerettslige ansvar og at Norge er grunnet på territoriet til to folk, foreslår forskergruppa at departementet tar initiativ til at same- og urfolksrett blir en obligatorisk del av enhver mastergrad i rettsvitenskap, samtidig som det etableres et nasjonalt kompetansesenter for same- og urfolksrett.

Med vennlig hilsen

Øyvind Ravna

Professor i rettsvitenskap

Leder av forskergruppe for same- og urfolksrett

Det juridiske fakultet

NO-9037 Tromsø